

РОЛЯТА НА МЛЕЧНОТО ГОВЕДОВЪДСТВО ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Константин Станков
Тракийски университет, Стара Загора

Резюме

Млечното говедовъдство е подотрасъл, който дава жизнено необходими продукти, възможности за големи приходи в сравнение с други подотрасли на животновъдството и е традиционно рентабилен в рамките на Европейския съюз. Този отрасъл е от голямо значение за Европейския съюз (ЕС) по различни начини. Неговият най-силен аргумент в това отношение е този, че във всяка страна членка на ЕС без изключение се произвежда мляко. Млечното говедовъдство е един от най-значимите сектори в много региони на ЕС, като например региони със специален статут (като планинските). Този отрасъл е допринесъл за оформянето на тези райони. Освен това повече от половината площ на ЕС е заета от селскостопански площи и селски райони и значението им за съюза е особено голямо. Затова млекопроизводството има голямо значение, което надминава обикновената статистика. То дава на много селски райони характерен облик и отличителни черти. Докладът разглежда ролята и важността на млечното говедовъдство за развитието на селските райони в ЕС и бъдещите тенденции на тази роля. Направено е сравнение на ролята на сектора в България и в други страни в ЕС с традиции в този сектор.

Ключови думи: животновъдство, млечно говедовъдство, тенденции на развитие, селски райони, Обща селскостопанска политика (ОСП), ландшафт.

Key words: stock breeding, dairy cow production, tendencies for development, rural areas, Common Agricultural Policy (CAP), landscape.

Увод

Целта на настоящата разработка е да се разкрие и анализира ролята на млечното говедовъдство за развитието на селските райони в България и Европейския съюз.

От поставената цел произтичат следните по-важни задачи:

- Първата задача е да се посочи ролята на млечното говедовъдство като жизнено важен отрасъл;
- Втората задача е да се разкрие значението на селските райони в Европейския съюз, в т.ч. в България;
- Третата задача е да се разкрие връзката и ролята на млечното говедовъдство за развитието на селските райони.

Използвани методи и информационна база

Методите използвани в изследването са на: сравнителния анализ, синтеза, индукцията и дедукцията, системния подход и статистическите изчисления, програмирани интервюта и др.

Информационна база на проучването са официална статистическа информация на НСИ, САПИ, Агро-статистика на МЗХ, централна база данни на Европейски съюз, изследвания на други автори.

Млечното говедовъдство е подотрасъл на селското стопанство и по конкретно на животновъдството с изключително голямо значение за страната и за нейния имидж. България има такъв имидж на селскостопанска страна с дългогодишни традиции.

Освен това то е подотрасъл, който осигурява най-голям брой продукти и възможности за по-високи доходи в сравнение с другите подотрасли на животновъдството, което от своя страна е предпоставка за постоянни доходи за фермерите от страните членки на ЕС.

Според Станков [2] в Общата селскостопанска политика на Европейския съюз (ОСП) се отдава съществено значение на млечния сектор. Това се обяснява с факта, че краве мляко се произвежда във всяка една страна на съюза без изключение. Затова млечното говедовъдство има важно място, което надвишава обикновената статистика. В много райони млечните ферми определят техния специфичен характер. Именно затова един преуспяващ млечен сектор е важен за икономиката и за преодоляване на безработицата в страната. Млечното говедовъдство продължава да играе важна роля в общата конюнктура на селското стопанство в България, въпреки че се наблюдават от няколко години насам негативни процеси.

Политика за развитие на селските райони 2007-2013 г.

Развитието на селските райони са вторият стълб на ОСП наред с преките плащания и затова те имат такова голямо значение за политиката на Европейския съюз [1].

Политиката за развитие на селските райони е от жизненоважно значение, като се има предвид, че в тях живее над 56% от населението на 27-те страни от Европейския съюз (ЕС) и че те представляват 91% от неговата територия. Земеделието и горското стопанство остават много важни за използването на земята и управлението на природните ресурси в селските райони на ЕС, както и отправна точка за диверсифициране на икономиката в селските общности. Затова укрепването на политиката на ЕС за развитие на селските райони се е превърнало в общ приоритет за Съюза. Тук млечното говедовъдство играе съществена роля.

Защо е нужна политика за развитие на селските райони? Европейският съюз има активна политика за развитие на селските райони, тъй като това помага за постигането на важни цели за тях и за хората, живеещи и работещи там. Селските райони на ЕС са важна част от него и от неговата идентичност. Според стандартното определение повече от 91% от територията на ЕС се състои от „селски райони“ и там живее над 56% от населението на Съюза. Освен това невероятното разнообразие от красиви ландшафти в ЕС е сред нещата, които му придават характерен облик - от планини до степи, от огромни гори до хълмисти поля.

Много от нашите селски райони са изправени пред значителни предизвикателства. На някои предприятия от селското и горското стопанство все още предстои да станат конкурентоспособни. Казано по-общо, средният доход на глава от населението в селските райони е по-нисък, отколкото в градовете, като в същото време базата от умения е потясна, а секторът на услугите е по-слабо развит. Освен това грижата за околната среда в селските райони често е свързана с финансови разходи.

От друга страна европейските селски райони могат да предложат много. Те ни доставят изключително важни суровини. Тяхната стойност като красиви места за отдих и възстановяване - стига да се грижим добре за тях -

е очевидна. Те са нашите бели дробове и затова са важни в борбата срещу изменението на климата. Много хора са привлечени от идеята да живеят и/или работят там, ако имат достъп до съответни услуги и инфраструктура. Това означава, че Лисабонската стратегия на ЕС за растеж и заетост и неговата стратегия от Гьотеборг за устойчиво развитие се отнасят еднакво до селските райони и градовете. Политиката за развитие на селските райони на ЕС цели да отговори на предизвикателствата пред тях и да развие техния потенциал.

Структура на политиката за развитие на селските райони

Важните правила, управляващи политиката за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г., както и политическите мерки в страните членки и регионите, са изложени в Регламент на Съвета (ЕО) № 1698/2005.

Според този регламент политиката за развитие на селските райони за 2007-2013 г. е съсредоточена върху три теми (известни като „тематични оси“). Те са:

- повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския и горския сектори;
- подобряване на околната среда и ландшафта;
- подобряване на качеството на живот в селските райони и насърчаване на диверсификацията на тяхната икономика.

За да се гарантира балансиран подход към политиката, страните членки и регионите са задължени да разпределят финансирането си за развитие на селските райони между трите тематични оси. Друго изискване е част от финансирането да подкрепя проекти, основани на опита с общностните инициативи „Leader“. Подходът „Leader“ към развитието на селските райони включва индивидуални проекти, създадени и изпълнени от местни партньори в отговор на конкретни местни проблеми. Както преди 2007 г., всяка страна членка (или регион, ако правомощията са делегирани на регионално ниво) трябва да създаде програма за развитие на селските райони, която уточнява какви средства ще бъдат похарчени за отделните мерки в периода 2007-2013 г.

Ново за периода 2007-2013 г. е поставянето на по-силен акцент върху цялостната стратегия за развитие на селските райони в

целия ЕС. Това ще се постигне чрез национални стратегически планове, които трябва да се основават на стратегическите насоки на ЕС [3].

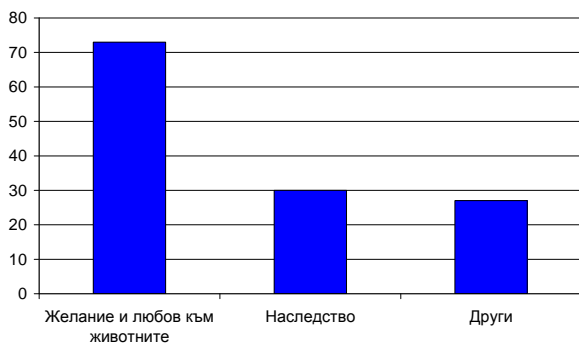
Земеделските общности и региони трябва да се опазват като ценна част от европейското наследство и ландшафт, а европейците трябва да продължат да се радват не само на безопасни и достъпни храни, но и на красивата европейска природа [7].

Резултати и обсъждане

За целите на публикацията, бяха направени анкетни проучвания на фермери млекопроизводители чрез анкетни карти, на които бяха зададени следните въпроси:

1. Какво означава за Вас млечното говедовъдство и какво Ви накара да започнете работа с млечни крави?
2. Бихте ли се занимавали с нещо друго, извън отглеждането на млечни крави?

От 130 анкетирани стопанства със средно по 10 млечни крави, 73 отговарят на първия въпрос, че това е любовта към животните и по-конкретно към кравите. Други 30 анкетирани отговарят, че това е по наследство и останалите посочват други причини (фиг. 1).

Фиг. 1. Резултати от анкета сред млекопроизводители

Резултатите от това проучване показват, че въпреки промените, които са настъпили в България в селското стопанство през последните 22 години, желанието за работа с животните за повечето млекопроизводители остава голямо. Нещо повече може да бъде отчетено от това проучване – повечето отговорили на въпроса, че любовта към животните ги е накарало да започнат работа с млечни крави, не биха си представили, че могат да правят нещо друго освен работата с животните и дори да работят на загуба, не биха се отказали от това занимание и биха правили нещо друго

допълнително за получаване на доходи. Този проблем може да бъде анализиран и от социална гледна точка за значението на млечното говедовъдство за развитието на селските райони. Това твърдение може да се обвърже с теориите на Макс Вебер за типовете действие - целево-рационално, ценностно рационално, ефективно и традиционно (по силата на традицията). В този случай при млекопроизводителите мотивацията за действие се определя от ценностно – рационалното (при които доминира наследственият фактор) и ефективно (при които мотива за работа се определя от любовта към животните) отношение [4]. Следователно най-верни на отрасъла и най-мотивирани са тези, които от поколения се занимават в тази област и които са емоционално привързани към животните и региона и желаят да запазят неговия облик и характеристики (т.е. традиционна, ефективна и ценностна рационалност за икономическо действие – водещата роля на някои социални връзки и характерни особености при избора на поминък). В представата на повечето хора, живеещи в тези региони, един такъв район би трябвало да изглежда като една картина на ландшафт с крави и други животни в него и това е идеалната представа за един такъв регион и тя не трябва да се променя. В другите страни в Европейския съюз нещата са сходни. В страни като Германия и по-специално в провинция Бавария, където млечното говедовъдство е най-развито в ЕС отговорите на запитани фермери са още по-категорични – тази картина с пасящи крави не трябва да се променя по никаква причина, тъй като това за тях и за туристите е като културен и исторически атракцион, свързан с културните ценности на дадената страна. Във връзка с това може да бъде направена аналогия с пасящите овце в Англия, където пътуващия турист с влак или кола, може види тази обичайна гладка по всички полета и пасища на страната.

За българските фермери тези ценности имат същата стойност и важност и затова млечното говедовъдство като подотрасъл на животновъдството ще остане един от най-важните катализатори на политиката на развитие на селските райони.

Изводи и препоръки

От направените по-горе анализи могат да се направят следните по-важни изводи и обобщения:

1. Желанието на повечето млекопроизводители да работят с млечни крави остава непроменено.
2. Намеренията на по-голямата част от анкетираните млекопроизводители са да продължат да произвеждат мляко, въпреки негативните тенденции в отрасъла през последните години.
3. Политиката за развитие на селските райони остава приоритетна за европейския съюз и ще продължи да се развива.
4. Млечното говедовъдство има своята роля за развитието на селските райони в Европа, където повечето страни имат силни традиции в този отрасъл в т.ч. и България.
5. Ролята на млечното говедовъдство за развитието и имиджа на селските райони се изразява в културно-антропологичните и социални белези, които то носи за хората обитаващи тези райони.
6. Друга важна роля на млечното говедовъдство за развитието на селските региони се изразява в намаляването на безработицата и стимулирането на заетостта, която е висока и е три пъти по-висока от градските региони [5].
7. Мотивацията за икономическа активност в подотрасъла е обусловена от комбинация от икономически, социални и културни фактори и тази статия търси кой от тях е определящ. Хипоте-

зата е, че някои културни и социални фактори са водещи в мотивационно отношение за подрасъл, който не е особено рентабилен и политиката трябва да бъде ориентирана към производителите, вземайки предвид техните мотивационни нагласи като показател и търсейки възможности за реформиране на проблемните зони и превръщане на отрасъла в по-атрактивен в икономически смисъл.

Литература

1. *Политика за развитие на селските райони 2007-2013 г.* [http://ec.europa.eu/agriculture/rur-dev/index_bg.htm].
2. Станков, К. *Състояние и тенденции на българското млечно говедовъдство след присъединяване към ЕС.* Trakia Journal. 2009.
3. Атанасова, Т., Петрова, Н., Станков, К. *Развитие на селските региони.* сб. „Аграрният сектор в условията на финансова криза“. Научна конференция, 5-7 ноември 2009. Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Свищов.
4. Кирова, А. *Особености на методологичните подходи в икономическата концепция на Макс Вебер.* 2008.
5. Яркова, Ю. *Развитие на селските региони в контекста на европейската икономическа интеграция.* Trakia Journal. 2011.
6. *Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.*
7. *Европейското селско стопанство и Общата селскостопанска политика.* [http://ec.europa.eu/agriculture/faq/index_bg.htm].

THE ROLE OF DAIRY COW PRODUCTION ON RURAL DEVELOPMENT

Konstantin Stankov
Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria

Abstract

Dairy cow production is a farming industry subsector, which provides the largest number of products and opportunities for higher income, compared with other subsectors of cattle-breeding, which has traditionally brought substantial profits to EU member states. The dairy sector is of great importance for the European Union (EU) in a variety of ways. Its most striking feature is that milk is produced in every single EU Member State without exception. Dairy is the most prominent sector in many regions of the EU, often regions of particular value for their landscape and environment (e.g. mountainous areas). Dairy farming has helped to shape those landscapes. In addition to that, more than a half of the EU's territory is agricultural and rural and their importance for the EU is significant. Dairying therefore has an importance that goes far beyond simple statistics. Dairy farming gives many rural areas their distinctive character and appearance. This report examines the role and the importance of the dairy production for the rural areas development in the EU and the future tendencies of that role. A comparison has been made between the sector role in Bulgaria with other countries in the EU with traditions in the sector.